

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK DEN HAAG

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Directie Agroketens en
Visserij**
Cluster Gewasbescherming

Prins Clauslaan 8
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG
www.minlnv.nl

T 070 378 68 68

Onze referentie
AKV/2010.5599

Uw referentie
2010Z11385

Datum 29 september 2010

Betreft Kamervragen over nieuwe feiten omtrent de schadelijkheid van
bestrijdingsmiddelen voor bijen

Geachte Voorzitter,

Hierbij stuur ik u de antwoorden op de vragen van het Kamerlid Thieme (PvdD)
over nieuwe feiten omtrent de schadelijkheid van bestrijdingsmiddelen voor bijen.

1

*Kent u het bericht 'middelen nog schadelijker voor bijen dan gedacht' 1) en het
artikel 'The significance of the Druckrey-Küpfmüller equation for risk assessment-
The toxicity of neonicotinoid insecticides to arthropods is reinforced by exposure
time'? 2)*

Ja.

2, 3, 4

*Is het waar dat imidacloprid en thiacloprid zeer lange halfwaardetijd hebben
waardoor bijen en andere insecten lang zouden kunnen worden blootgesteld
hieraan? Welke consequenties verbindt u daaraan?*

*Hoe beoordeelt u de conclusie dat langer durende blootstelling de giftige werking
van neonicotinoïde insecticiden versterkt en dat dit verklaart waarom ook zeer
geringe hoeveelheden van deze stoffen in het milieu in de loop van de tijd een
dodelijke werking op ongewervelde dieren, met daaronder ook bijen, hebben?
Welke consequenties verbindt u daaraan?*

*Deelt u de mening dat deze studie aantoont dat de schadelijke effecten van deze
bestrijdingsmiddelen tot nu toe onderschat zijn? Zo nee, waarom niet? Zo ja,
welke consequenties verbindt u hieraan?*

Het artikel van de heer Tennekens laat aan de hand van laboratoriumgegevens
zien dat een simpele dosis-effectrelatie voor deze stoffen niet opgaat, maar dat bij
langdurige blootstelling (met lage concentraties) een lagere totaaldosis dan bij
korte blootstelling aan hogere concentraties, dodelijk is. Dit is op zich zelf een
reden om alert te zijn op mogelijke gevolgen van lage concentraties van deze
stoffen in het milieu.

Leven
van het land,
geven
om natuur.

De huidige toelatingsbeoordeling ten aanzien van het effect op bijen is gebaseerd op studies en veldonderzoek die in Europees verband zijn uitgevoerd. Daarin werden geen schadelijke langetermijneffecten gevonden op honingbijen. Op grond hiervan worden momenteel geen maatregelen voorzien.

De beoordeling van het artikel en de juistheid van de conclusies van de auteur betreffende het risico voor bijen is niet mogelijk binnen de gestelde termijn voor beantwoording van deze vragen, maar vindt plaats in het kader van een bezwaarschrift dat op een toelating van imidacloprid bij het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) is binnengekomen. Ik zal u informeren over de afhandeling van het bezwaarschrift door het Ctgb.

**Directie Agroketens en
Visserij**
Cluster Gewasbescherming

Datum
29 september 2010

Onze referentie
AKV/2010.5599

5

Deelt u de mening dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen, en met name van stoffen als imidacloprid en thiacloprid, een bijdrage levert aan de voortdurende hoge bijensterfte?

Ik heb in mijn brief van 29 mei 2009 (TK 31700XIV, nr. 154) al aangegeven dat er sprake is van een complex van factoren die verhoogde bijensterfte veroorzaken. Momenteel wordt een driejarig onderzoek uitgevoerd waarin de mogelijke oorzaken van de bijensterfte in Nederland worden geïdentificeerd.

6

Zijn er al cijfers bekend over de sterfte onder bijen dit jaar?

Het onderzoek dat momenteel wordt uitgevoerd, is in het najaar 2009 opgestart, waarbij 2010 het eerste jaar is waarin volop bemonsterd is. De eerste resultaten zullen begin 2011 beschikbaar zijn.

7

Deelt u de mening dat het afnemende aantal insecten ook ernstige nadelige gevolgen heeft voor de overige biodiversiteit, zoals vogels? Op welke manier wordt hier onderzoek naar gedaan?

Indien er een afname zou zijn in de populatieomvang van bepaalde soorten insecten of in het aantal soorten insecten zou dat theoretisch gevolgen kunnen hebben voor de overige biodiversiteit. Zowel voor bijvoorbeeld vogels als voor bepaalde groepen insecten worden in Nederland systematisch populatietrends bijgehouden. De diverse trends zijn echter niet zonder meer te koppelen aan elkaar of aan eventuele effecten van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen.

8

Is het waar dat bij Noordwijk de maximaal toegestane waarde van verbuiling met imidacloprid 4776 maal wordt overschreden? Welke gevolgen zou dit kunnen hebben voor de plaatselijke biodiversiteit?

Ja, het klopt dat de geldende waterkwaliteitsnorm (jaargemiddelde Kaderrichtlijn Water norm) voor imidacloprid in 2005 met een factor 4776 is overschreden op een monitoringlocatie bij Noordwijk.

Uit de bestrijdingsmiddelenatlas (www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl) blijkt dat imidacloprid in de periode 2003-2008 in bollenteelt- en glastuinbouwgebieden de geldende waterkwaliteitsnormen aanhoudend fors overschrijdt. In de jaren na 2005 zijn de overschrijdingen van de norm voor imidacloprid nog steeds fors, maar lager dan in 2005. Bij overschrijding van de geldende waterkwaliteitsnorm met een factor groter dan 10 zijn negatieve effecten op in water levende insecten niet uit te sluiten. Bij overschrijdingsfactoren die veel groter zijn dan 10, kunnen in water levende insecten en kreeftachtige forse negatieve effecten ondervinden. Afhankelijk van de lokale omstandigheden kunnen deze insecten en kreeftachtige hierdoor tijdelijk of permanent uit het slootbeeld verdwijnen. In overleg met de glastuinbouwsector wordt onderzoek gedaan naar maatregelen die genomen kunnen worden om de emissies van deze stof terug te dringen en daardoor overschrijdingen van waterkwaliteitsnormen zoveel mogelijk te voorkomen.

**Directie Agroketens en
Visserij**
Cluster Gewasbescherming

Datum
29 september 2010

Onze referentie
AKV/2010.5599

9

Heeft u recent cijfers over de mate waarin imidacloprid voorkomt in het Nederlandse grond- en oppervlaktewater? Bent u bereid deze aan de Kamer te sturen? Zo nee, waarom niet?

De meest recente monitoringgegevens van de waterbeheerders voor gewasbeschermingsmiddelen zijn ontsloten door middel van de bestrijdingsmiddelenatlas (www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl) op internet.

Op dit moment zijn gegevens uit 2008 de meest recente gegevens in de atlas. Het streven is om voor het eind van 2010 de monitoringgegevens van 2009 op het internet beschikbaar te stellen.

10

Bent u bereid middelen op basis van imidacloprid en thiacloprid op korte termijn uit te bannen om de bijensterfte tegen te gaan? Zo nee, waarom niet?

Nee, zie mijn antwoord op eerdere vragen hierover in Aanhangsel van de Handelingen, vergaderjaar 2009-2010, nr. 2360.

11, 12

Bent u bekend met het feit dat producten en vakbladen nu imidacloprid aanprijzen als middel om planten de stress van plantenverhuizingen te doen weerstaan 3)? Hoe beoordeelt u dit?

Deelt u de mening toepassing van insecticiden niet toegestaan zouden moeten zijn als stressremmer voor planten, zeker niet nu bekend is dat dit middel zulke ernstige effecten heeft op de biodiversiteit en een grote factor is in de voortgaande bijensterfte? Zo ja, op welke wijze en termijn wilt u deze praktijk stoppen? Zo nee, waarom niet en op welke manier zijn de effecten van deze praktijk dan te verenigen met uw beleid omtrent het in stand houden van de biodiversiteit?

Middelen op basis van imidacloprid hebben een toelating als gewasbeschermingsmiddel en daarbij zijn een aantal toepassingen toegestaan. Toepassingen om stress in planten te remmen zijn niet beoordeeld en maken derhalve geen onderdeel uit van de toelating en zijn dus ook niet toegestaan.

Distributeurs en toelatinghouders die verboden gebruikstoepassingen aanprijzen, zal ik daarop aanspreken en zo nodig sanctioneren.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKwaliteit,

**Directie Agroketens en
Visserij**
Cluster Gewasbescherming

Datum
29 september 2010

Onze referentie
AKV/2010.5599

G. Verburg

1) <http://www.agd.nl/10105508/Nieuws/Artikel/Middelen-nog-schadelijker-voor-bijen-dan-gedacht.htm>

2) Tennekes, H. A., 2010. The significance of the Druckrey-Küpfmüller equation for risk assessment-The toxicity of neonicotinoid insecticides to arthropods is reinforced by exposure time.

Toxicology, Articles in Press, online:

http://www.sciencedirect.com/science?_ob=PublicationURL&_toctype=%23TOC%235175%239999%23999999999%2399999%23FLA%23&_cdi=5175&_pubType=J&_auth=y&_acct=C00050221&_version=1&_urlVersion=0&_userid=10&md5=3e603ca9f8903eb05ad1eccb37ea218c

3) De Boomkwekerij 27/28 – p juli 2010, p. 10-11